

חנה זמר

שמשון הגיבור המסכן

גלות בלב. רוב יהודי ישראל אינם יודעים כי המדינה שהם חיים בה היא מעצמה צבאית. לפעמים אני נדהמת נוכח הגילויים של תחושת חוסר בטחון בסיסי, נחלתו של דוד ראשון לגאולה שהעביר מפחדיו הגלותיים גם לדור השני. זוהי אולי אחת הבעיות המרכזיות הבולמות נכונות פשרה.

אנשים כאן אינם צמאי טריטוריה והם הוכיחו זאת בהסכם השלום עם מצרים כאשר ישראל ויתרה על השטח היחיד שהיה בו עומק אסטרטגי ומרחב התראה. (ועוד בלי בעיה דמוגרפית). ואנשים כאן אינם שונאים ערבים, הם מפחדים מהם. גם היום, כמו לפני שלושים שנה. אתה יכול לשמוע אינספור פעמים שהערבים אינם רוצים אותנו בחלק עולם זה, ושעדיין הם רוצים לזרוק אותנו לים, ובמקרה הטוב הם מבקשים לבטל את היישות הלאומית הריבונית שלנו. אני תמיד מתפלאה לשמוע את הדברים האלה, ולא משום שהם מבטאים כהכרח הערכה מוטעית של כוונות, אלא מפני שהם מעידים על אידיעות יחסי הכוחות. אחרי ככלות הכול, קובע לא מה שהערבים רוצים אלא מה שהם יכולים. כעת הזאת ישראל היא לפחות מיני-מעצמה. במדיניות נכונה כוחה הוא גורם הרתעה אדיר, ובמקרה הצורך גם גורם הכרעה ברור. אבל בתחושת חלק גדול מאזרחיה היא עדיין בעידן הגטו והמלח, ובמקרה הטוב בעידן של הרוידיקה.

מה עוד תבקשי. כשהסיוע האמריקאי הממשלתי עדיין לא היה שלושה-מיליארד-פלוס, ואפילו לא שבר מכך, וכספי המגבית נראו לנו מקור הכנסה אדיר, ובכל זאת בלתי-מספיק, יום שר האוצר ראו לוי אשכול את מפעל ה-בונדרס. היום המגבית היא אבר מודולר, והבונדרס בקושי מקיימים את עצמם, ואלמלא היו צינור קשר ליהדות, ויחד עם זאת גם מקור תיירות לפוליטיקאים שלנו, מזמן היו מחסלים אותם. אבל אז, כאמור, הם היו חיוניים. שליחים יצאו כהולים להסכים ליהודים שהמצוקה היא איומה ולכן צריך לתרום לישראל, ובאותו זמן היו מסבירים לאותם היהודים כי כלכלתה בריאה ולכן כדאי להשקיע בה, ולקנות אגרות חוב של ישראל. אשכול היה מיישב את הסתירה כי הומוור הטובה עליו, כאימרה שהפכה קלאסיקה: "שמשון הגיבור המסכן". בתחום הבטחון ההגדרה הזאת עדיין מקובלת. עדיין אנשים

לוי אשכול. לחיות במתירות פרוס ליבוויקי. מרוסן בגרמנית ישראל גורי. מניין באת

בקליטה המונית, שוב איננו קיים. הוא החלף בלהט לאומני של מיעוט האונס את הרוב. אנחנו עומדים בפני תחזית קודרת של ברירה נוראה, בין הידרדרות פאשיסטית לבין מלחמת אזרחים. לכן העלייה באה רק מן השוליים. רבבות יהודים הגוסלים את מקל הנדרים עוברים מגולה לגולה. וראה זה פלא: כל החרדות האלה, כל הביקורת הזאת, וכל הראייה המפוכחת נעלמו כלא היו במשרד בטלוויזיה גרמנית לכבוד יום העצמאות שבו הוזמנתי להשתתף. רק נדלקו האורות והבזיקו המצלמות ונשמעו מלות הפתיחה של המנחה, ואני זכרתי רק את חצי הכוס המלאה. אין זה אלא שגם בי רבקה הנאמנות השבטית: לא מבקרים כלפי חוץ. ויש לי כשבילכם חרשה המאלצת אותי "להלשין" על פרופסור לייבוויקי, שותפי באותו משרד: בגרמנית, גם הוא היה מרוסן מאוד...

לחיים גורי. שא ברכה ביום העצמאות הזה שבו יזכה גודל תרומתך לתרבות ישראל לגושפנקא ממלכתית. אינני צריכה להגיד לך שבית "דבר", הגאה כך תמיד, גאה כך במיוחד ביום שבו אתה מקבל את פרס ישראל. אחרי ככלות הכול, כמה עתונים יכולים להתברך בחבר מערכת שהמדינה מכתירה אותו בציון הגבוה ביותר שלה. והנה, נתגלגלה זכות "דבר" בידי זכאים פעמיים. תחילה בידי ישעיהו אברך ז"ל ועכשיו בידיך, תבל"א. חבריך ועמיתך, גם אלו שלא יוכלו להגיע לטקס, יתרגשו יחד אתך, ייצמדו למקלט הטלוויזיה, יחשבו על שיריך שאהבו ועל הפרוזה הייחודית שלך, וגם על רשימותיך וכתבותיך שהטו אתה מכפיף עצמך לכללי העתונות ומעלה אותה לדרגת ספרות. ואני אחשוב גם על אביך שלא זכה לראותך בין החתנים ביום הזה, וממילא נשלל ממנו הסיפוק הגדול ביותר שיכול ליפול בחלקו של הורה, לא כל שכן של הורה כזה. שמעתי הרבה על אמך גילה, גם קראתי מפרי עטה והגותה, אבל לא הכרתיה. את אביך היכרתי בחייתי כתבת פארלמנטרית, והוא אז ירד ועדת הכספים של הכנסת. אני זוכרת אותו היטב כדמות חריגה לטובה אפילו בנוף האנושי של הח"כים אז - שהיה, מה לעשות, יפה בהרבה מזה של היום. כולם חשבו אז פחות על עצמם ויותר על העניין משחושבים יורשיהם בעידן זה של היחצנות. אבל ישראל גורי חשב רק על העניין. פשוט לא היה לו אגו.

אני זוכרת אותו, רזה וחיזור, כמו מסתגף, תמיד טוחב עמו תיק מתיקי החומר של הוועדה העמוסה ביותר בכנסת, לעולם איננו מחמיץ ישיבה, מופיע ראשון ועוזב אחרון, משתעבד לתפקיד, ומתייחס ברצינות שאין למעלה ממנה לקלה כלחמורה.

הוא, שלא היה כלכלן ולא איש פיננסים, למד לשלוט בכל סעיף ובן-סעיף של תקציב המדינה, של החוקים הפיסקאליים, של תקנות השרים שיש לתת להן תוקף, של דוחות בנק ישראל, של מצוקות המשק על מיגוריו. הוא הבין את ההקשרים וידע את המשמעויות, הקשיב לכל השנה, בחן כל טענה, חקר כל סתירה קלה, ולא נחה רעתו עד שבירר דין פרוטה כדון מיליון.

איש צדיק היה. אני זוכרת את לילות השימורים של אישורי התקציב במליאה, כאשר דוברי המיעוט מימין ומשמאל מנמקים בתאווה את הסתייגויותיהם האידיוסופיות, וישראל גורי מתייסר להשיב להם אחד לאחר, נקודה מול נקודה, ואינו פוסח על שום טענה. בשעות הקטנות של לילה ארוך כזה שמעתי את משה סנה אומר לו: "מדוע אתה מתאמץ כליכך, הרי המיעוט שלנו מובטח..." כשנסתיימה הישיבה ניגשתי לגורי ושאלתי את שאלתו של סנה גם בשמי. גם אליה הוא התייחס ברצינות סכלנית, והסביר לי שיש להשיב על הסתייגויות המיעוט תשובה עניינית ולא לסמוך רק על התשובה הכוונה של הרמת ידיים בהצבעת רוב. ועוד אמר כי העייפות של ליל השימורים תחלוף, אבל הדפים של "דברי הכנסת" יעמדו לעד - והיסטוריון שיקרא בהם את הטענות מבלי שיהיו בצדן תשובות, לא יגייע לחקר האמת.

ולכן ענה על כל תרגיל אופוזיציוני בעמל של הגיון, טורח להפריך כל טענה ומקפיד שלא לפגוע בטוען, לא בולול של התעלמות ולא בבטויות של פולמוס. איך יפגע באדם, הרי לא ידע לפגוע בזוכר.

הוא היה איש חובה בכל רמ"ח וש"ס, איש אציל הנותן עצמו לזולת ולכלל, איש שהיו לו יריבים אבל לא היה לו אויב. איש צדיק היה.

אם אתה החתן, הוא המחותר. ואינני יכולה אלא לקוות שהמלאך הממונה על הבשורות הטובות הולך אליו את בשורת פרוס ישראל לבנו.